

Kungl. Vetenskapsakademien har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället.
The Royal Swedish Academy of Sciences has as its aim to promote the sciences and strengthen their influence in society.

Stockholm 29 april 2021

Dnr: KVA/2021/120/76

Göran K. Hansson/hs
Ständig sekreterare
Telefon: 08-673 95 00
E-post: helene.sundstrom@kva.se

[Miljödepartementet](#)
[Naturmiljöenheten](#)
m.remissvar@regeringskansliet.se
m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se
agnetha.alriksson@regeringskansliet.se

Yttrande om betänkandet *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen (SOU 2020:73, dnr. M2020/01926)*

Kungl. Vetenskapsakademien (KVA) lämnar följande yttrande beträffande betänkandet *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen (SOU 2020:73)* av Skogsutredningen 2019, och framför följande synpunkter.

Sammanfattning

Vetenskapsakademien ser skogen som en mycket viktig resurs för Sverige och inser att det finns många motstridiga intressen som måste hanteras, och välkomnar därför betänkandet av Skogsutredningen 2019. Det är dock att beklaga att utredningen inte presenterar någon tillfredsställande lösning på de intressekonflikter som föreligger mellan produktionsmål och miljömål. Av utredningens förslag finns ett antal som vi anser är särskilt viktiga att kommentera.

Vetenskapsakademien

- vänder sig starkt mot att ansvaret för utpekande av skog för naturvårdsändamål föreslås att till stora delar flyttas över till skogsägaren;
- anser att nyckelbiotopsinventeringarna bör fortsätta och att befintliga nyckelbiotopsinventeringsdata inte ska raderas ur registren;
- anser att avsättande av den fjällnära skogen är bra men inte får medföra att det inte finns tillräckliga resurser för ett fortsatt skyddsarbete i södra och mellersta Sverige;
- anser att Sverige måste avvakta med eventuell ny lagstiftning tills bl.a. den föreslagna bristanalysen av biologisk mångfald genomförts;
- anser att handläggningstiden för avverkningsanmälningar inte ska förkortas från nuvarande sex veckor;
- ställer sig positiv till inrättande av ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald;
- ställer sig positiv till förslaget om utarbetandet av en bioekonomisk strategi, men vill betona att resonemanget om "hållbar tillväxt" i skogen hänger i luften så länge begreppet ej fått en definition.

Inledning och allmänna överväganden

Den svenska skogen är en nationell resurs som väcker känslor. Genom Allemansrätten kan skogen ge alla både rekreation och resurser i form av bär och svamp. Frågor kring hur skogarna i landet ska nyttjas kräver en balansgång mellan naturvård och skogspolitik och här finns motstridiga intressen. Ett extra lager läggs på när skogsmarken ska nyttjas där olika aktörer, t.ex. skogsbruket, naturvårdare, jägare och renskötare har motstående intressen. En ytterligare dimension är att människans ägande- och nyttjanderätt till skogen ofta står i konflikt med

naturvärden och insikten att resiliens och biodiversitet är av yttersta vikt också för människans framtid på jorden.

Skog och brukande av skog intar en central ställning i dagens klimatdebatt då skogen utgör en del av klimatsystemet men även påverkas av klimatet. Skogens och skogsbrukets effekt på klimatet är en direkt konsekvens av massbalansen av organiskt material i skogen; fotosyntesen omvandlar koldioxid till biomassa och när denna bryts ned eller bränns återgår samma mängd koldioxid till atmosfären, därför leder en ökad fotosyntes och bättre tillväxt över tid till större klimatnytta. Men forskare har skilda uppfattningar om hur biomassan ska användas för att ge bäst klimatnytta. Ett synsätt är att lämna så mycket som möjligt kvar i skogen (fr a i stammar eller som organiskt material i marken), ett annat är att skörda så mycket det går utan att överstiga den årliga tillväxten, och sedan använda materialet till att substituera fossila bränslen och råvaror. Åsikten om dessa frågor divergerar starkt bl.a. beroende på skillnader i synen på relevanta tidsskalor (t.ex. Rummukainen M. 2021. Skogens klimatnyttor – en balansakt i prioritering. CEC SYNTES NR 06. LUNDS UNIVERSITET). Hur skogens tillväxt ska användas för att maximera klimatnytta beror till stor del på politiska beslut och även teknisk utveckling som inte specifikt har med skogsbruket att göra, det avgörande är både hur stor del av skogstillväxten som kan nyttjas till att substituera fossila material och i vilken mån detta faktiskt görs. Utöver klimataspekter finns, som framgår av utredningen, högt ställda förväntningar på allt vad skogen, som dock inte är en obegränsad resurs, ska räkna till: ekonomisk tillväxt, bioekonomi, biologisk mångfald, ekosystemtjänster, rekreation m.m.

Skogens naturvärden måste skyddas, något som är förenat med kostnader och en viktig fråga är hur dessa bör fördelas. Här finns en icke obetydlig problematik vad avser ansvarsfördelningen mellan staten och näringen, nämligen hur långt ska sektorsansvaret sträcka sig. Tyvärr har utredningen valt att glida förbi detta dilemma, vilket är olyckligt då ett långsiktigt bevarande kräver en palett av olika åtgärder, där t.ex. kostnader för reservatsbildning bör åvila staten medan kostnader för hänsyn inom ramen för Skogsvårdslagen bör åvila markägaren. Men den stora utmaningen gäller hur man ska hantera åtaganden som sträcker sig längre än så. En del av problematiken kring nyckelbiotopsinventeringen kopplar till hur nyckelbiotopsklassificeringen kommit till användning inom certifieringen, något som inte reds ut.

Utredningen har enligt Vetenskapsakademiens mening inte lyckats lösa de intressekonflikter som finns och företrädare för dessa intressen lär förbli kritiska. Vetenskapsakademien tar inte specifikt ställning för den ena eller den andra sidan, men menar att det ligger i allas intresse att finna en bra balans mellan produktions- och bevarandointressen. Utifrån den synpunkten har vi ett antal synpunkter på en del av de förslag som förs fram.

Behov av naturvårdshänsyn

Ett framgångsrikt bevarandearbete beror av åtgärder i det brukade skogslandskapet. Ett väl förvaltad landskap, där processer och strukturer till vilka skogslandskapets organismer ursprungligen är anpassade beaktats, minskar andelen arter som är helt beroende av skyddade områden. Ett enformigt landskap kommer att öka skyddsbehovet. Det antas därtill minska resiliensen i skogslandskapet. Intensitet och riktning av åtgärder i det brukade landskapet kommer därför att ha helt avgörande betydelse för hur stor andel av skogslandskapets arter som kommer att kunna fortleva i eller som kommer att vara beroende av olika skyddade områden.

För ett framgångsrikt, långsiktigt bevarandearbete är arealsiffror en pusselbit. Dagens skogspolitik bygger i hög grad på frihet under ansvar och har i vissa avseenden varit framgångsrik, som t.ex. då det gäller att spara död ved i samband med slutavverkning. Detta har i kombination med andra åtaganden i samband med certifiering lagt grunden till ett nätverk av spridningskorridorer och för den biologiska mångfalden viktiga miljöer av stor betydelse för många organismers förflyttning och överlevnad. Därigenom har risker som är kopplade till en ökad fragmentering och isolering, såsom inavel och utdöende i isolerade reservat, reducerats. Denna typ av ansträngningar måste trappas upp eftersom mångfalden och resiliensen fortfarande lämnar mycket i övrigt att önska. En annan viktig pusselbit i sammanhanget är kunskap om vilka områden som är mer värdefulla än andra utifrån bevarandehänsyn.

För den biologiska mångfaldens skull är det viktigt med sammanhängande skogar som arterna kan röra sig och utvecklas inom. Fragmenteringen av landskapet är ett problem. Det är en fråga som borde ägnas uppmärksamhet i det fortsatta arbetet. Det förutsätter övergripande inventeringar för att planera och ta initiativ till korridorer.

Det är viktigt med kunskap om vilka områden som är mest skyddsvärda. Samtidigt ser vi de problem som den nuvarande hanteringen med nyckelbiotoper lett till för en del enskilda skogsägare. Statens ambitioner att värna naturmiljöer i skogen – i detta sammanhang uttryckt genom nyckelbiotopsinventeringarna – har inte matchats med resurser för att ge dessa skydd vilket inneburit att kostnaden har landat på enskilda skogsägare. Ett grundproblem är att tillämpningen av resultaten från nyckelbiotopsinventeringarna är dikotomt; Ja eller Nej. Alla marker har ett naturvärde som på något sätt kan mätas. Men om alla de arealer som klassas som nyckelbiotop ska ges skydd och kostnaden för detta inte täcks av staten och/eller näringen gemensamt uppstår ett problem. Idealet vore att medel avsätts för skydd av skogsmark som sedan används för de mest skyddsvärda markerna, dvs. att avsättningarna skulle kunna skalas mot de resurser som samhället och näringen avsätter.

Mot denna bakgrund kommenterar vi nedan utredningens olika förslag under samma delrubriker som återfinns i utredningens sammanfattning:

1. Formellt skydd av skog bör i huvudsak ske frivilligt

Vetenskapsakademien vänder sig starkt mot utredningens förslag att ansvaret för avsättande av skog för naturvårdsändamål till stora delar flyttas över till skogsägaren. "Genom att överföra beslutanderätten om formellt skydd till markägare bedöms konflikten i skogen kunna minska samtidigt som de skogspolitiska målen och principerna vidhållas" [s. 29-30]. Att i huvudsak använda frivilligt utpekade underlag för avsättande av skyddade områden riskerar att öka misstroendet och konflikterna. Det skulle också krävas betydande kunskap hos de enskilda skogsägarna vilket utvecklas nedan.

Frivilligt utpekande förutsätter att skogsägarna tar ett ansvar som ligger långt utanför egna intressen och att de t.o.m. ökar mängden avsatt mark jämfört med dagens läge. Ska detta inte förbli ett önsketänkande torde det kräva avsevärda ekonomiska incitament med stora kostnader för staten. Vi står inför ett ökat tryck vad avser nyttjande av skogsmark. För ett långsiktigt framgångsrikt bevarandearbete bör de begränsade resurserna satsas på mark som ger största

möjliga nytta. Detta är särskilt viktigt då det gäller miljöer, ofta mer produktiva, som endast i begränsad omfattning är skyddade och där utdöendeskulden kan förväntas vara störst. Förslaget innebär alltså lägre nytta till högre kostnad och dessutom ett risktagande.

Införandet av den nya skyddsformen Frivilligt formellt skydd riskerar sålunda att försämra möjligheterna för staten att uppnå ett resurseffektivt skydd. Under utredningens gång har Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och olika Länsstyrelser framfört oro kring följderna. Vetenskapsakademien delar denna oro och instämmer kraftfullt i de berörda myndigheternas farhågor som utvecklas vidare under punkt 2. Tyvärr ger utredningen få förslag till hur problemen kan undvikas och tycks mena att det (på något sätt) kommer att lösa sig.

2. Skogsstyrelsen bör upphöra med nyckelbiotopsinventering

Nyckelbiotopsinventeringen har upplevts problematisk för enskilda skogsägare, men samtidigt är det viktigt att samhället inventerar skyddsvärda marker som bl.a. är en förutsättning för att öka konnektiviteten i det brukade skogslandskapet. Nyckelbiotoperna utgör kittet mellan hänsynsregler i det brukade skogslandskapet och områden med olika former av skydd (Natura2000-områden, reservat) och är av central betydelse för att minimera den del av artstocken som kräver större skyddade områden.

Utredningens direktiv förmedlar intrycket att det funnits en förväntan om att inventeringen av nyckelbiotoper skulle upphöra. Utredningen har också landat i denna slutsats. Vetenskapsakademien anser att det vore djupt olyckligt om nyckelbiotopsinventeringen upphör och speciellt om redan insamlad information knuten till specifika platser skulle raderas. Det har genom nyckelbiotopsinventeringen tagits fram oerhört mycket viktig information om kvarvarande värdekärnor för biologisk mångfald, samtidigt som ännu bara cirka hälften av förmodade områden med sådana kvalitéer har identifierats. Utredningen argumenterar för att systemet måste förändras av legala skäl och att förekomsterna av redan utpekade nyckelbiotoper ska raderas. Båda förslagen är mycket olyckliga ur ett naturvårdsperspektiv och om de förverkligas kommer det att få synnerligen negativa konsekvenser för bl.a. miljö kvalitetsmål som levande skogar, och ett rikt växt- och djurliv. Se även kommentaren under p 10 & p 12.

Vetenskapsakademien anser att det är angeläget att inventeringen fortsätter. Om den hittills saknat erforderligt stöd i gällande rätts- och ersättningsregler är det skäl att se över regelverket, inte att lägga ned verksamheten. Naturvårdsinventeringarna måste få de resurser som krävs för att myndigheterna ska kunna bistå de enskilda skogsägarna med rådgivning om hur viktiga naturvärden ska tas till vara och utvecklas.

En del av de problem som uppmärksammats i samband med nyckelbiotopsinventeringen är hur certifieringsreglerna utgått från nyckelbiotopsklassificeringen i sin hantering av salubjudet virke. I den mån detta påverkar inköparna att göra strängare bedömningar än staten gjort anser Vetenskapsakademien att de inköpande bolagen bör stå för den ersättning till skogsägaren som kan vara befogad. Det är kontraproduktivt om vissa skogsägare upplever att det finns ett negativt ekonomiskt incitament att bruka skogen så att höga naturvärden uppstår. Detta skulle t.ex. kunna ske genom att de köpare som anslutit sig till certifieringen bygger upp en fond för naturvårdsersättningar genom en avgift på allt inköpt virke. En annan möjlighet vore att betrakta detta inom ramen för ett utökat sektorsansvar kopplat till konsekvensen av anslutning

till certifieringen. Om så, vore en lösning att skogsägarkollektivet gemensamt bygger upp en fond för att kompensera de markägare som drabbas.

Utredningen föreslår att Frivilligt formellt skydd ska gälla områdesskydd på skogsmark medan nuvarande arbetssätt ska bibehållas för andra naturtyper än skog. Detta vore synnerligen olyckligt, då arbetet med inrättande av olika reservat vanligtvis innefattar en mosaik av skilda miljöer (skog, myr, stränder, vattendrag mm), och i realiteten motverka ett effektivt skyddsarbete av central betydelse för flera miljö kvalitetsmål.

En förutsättning för ett kostnadseffektivt arbete är att ansvariga myndigheter har kännedom om var de mest värdefulla miljöerna finns. Därutöver, för utvärdering av genomförda insatser och eventuell nödvändig omprövning i en föränderlig framtid, är denna kunskap helt nödvändig.

I argumentationen varför man inte längre ska inventera nyckelbiotoper framförs: ”Det finns sällan skäl för myndigheten att på förhand klassificera ett områdes sammanvägda naturvärden, innan något ärende som berör dessa aktualiseras” [s. 32]. ”Utredningens uppfattning är att ett områdes naturvärde i stället ska bedömas först i samband med att denna bedömning är relevant för myndighetens agerande” [s. 33]. Dessa uttalanden är anmärkningsvärda: All fysisk riksplanering och kommunala planer syftar till att klassificera områdets samhällsvärden för att kunna göra kloka helhetsbedömningar. Om man skulle inskränka bedömning till enskilda objekt i samband med eventuell avverkning eller avsättning missar man bl.a. den oerhört viktiga landskapsplanering som är en förutsättning för en effektiv naturvård idag och inför kommande klimatdrivna förändringar. Detta konstaterar ju också utredningen på andra platser, bl.a. i argumentation för ett nationellt handlingsprogram, t.ex. [s. 51-52] ”Genom naturvårdsavsättningar i väl förbundna system, och rätt miljöhänsyn på rätt plats i produktionsskogarna, möjliggörs spridning av arter och genetiskt utbyte mellan populationer”.

3. Ersättning bör utgå för all fjällskog med höga naturvärden

Vetenskapsakademien ställer sig bakom förslaget att ersättning bör utgå för all fjällskog med höga naturvärden och att detta, som även föreslås av utredningen, ska leda till reservatsbildning (se punkt 16). Detta borde enligt Vetenskapsakademien ha åtgärdats tidigare när det stod klart hur stora fjällskogsarealer som klassades som nyckelbiotoper. Dessa stora, i europeiskt perspektiv unika, kontinuitetsskogar bör alltså tillförsäkras ett permanent skydd för vilket behövs särskilda resurser.

Det är bra att de intakta delarna av den fjällnära skogen föreslås skyddas, bl.a. med hänvisning till ekosystemnivån av biologisk mångfald. När det gäller biologisk mångfald på övriga nivåer – artnivå och genetisk nivå – ökar generellt mångfalden mot söder (se t.ex. *Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020*, Artdatabanken, ss. 20-22; *Växter och djur*, Sveriges Nationalatlas, 1996, ss. 68-72). Tyvärr sammanfaller detta mönster med det historiska marknyttjandetrycket, som varit kraftigare ju längre söderut man kommer, samtidigt som andelen skyddad skog generellt är lägre mot söder. Sammantaget har detta lett till att antalet rödlistade arter stiger från norr till söder (Artdatabanken *ibid.*).

Ska vi klara de nationella miljö kvalitetsmålen, tillika internationella åtaganden, förutsätter detta ett kraftigt utökat skydd liksom anpassad skötsel av skogarna i södra och mellersta Sverige.

Avsättande av stora resurser för att skydda de fjällnära skogarna kan inte tas till intäkt för att minska avsättningstakten i övriga delar av landet.

4. Ersättning för skydd av skog bör vara skattefri

Vetenskapsakademien väljer att inte yttra sig om det här förslaget.

5. Mål för ökad hållbar tillväxt och en bioekonomisk strategi för skogen

En "hållbar tillväxt" är givetvis bra men utredningen för fram förslag om "hållbar tillväxt" i skogen utan att ge begreppet en definition. Tillväxten kan diskuteras utifrån ett flertal aspekter, såsom tillväxt i volym, tillväxt i kvalitet, ändrade strukturer - som t.ex. cirkulära materialflöden istället för linjära sådana - etc. Tillväxten i form av volymen biomassa måste vägas mot påverkan på den biologiska mångfalden och resiliensen. I diskussionen om bioekonomi förekommer begrepp som innovation, smartare utnyttjande av biomassan mm. väl så ofta som tillväxt i rena volymstermer. Vetenskapsakademien välkomnar förslaget om en bioekonomisk strategi, men vill varna för allmänna tal om "hållbar tillväxt" och snarare förorda strategier som talar i form av mervärden och multidimensionella nyttor.

Utredningen konstaterar också att målen för ekosystemtjänster inte uppnås. Likväl finner vi ingen djupare diskussion om hur man skulle kunna förbättra förutsättningarna för utvecklade ekosystemtjänster, eller vad vi förlorar om vi inte bevarar tillräckligt stora delar av skogsekosystemen funktionella. Vetenskapsakademien noterar att ordet ekosystemtjänster överhuvudtaget inte nämns i den omfattande sammanfattningen. Det tyder på att utredningen inte tagit ett nödvändigt helhetsperspektiv innan man går fram med skarpa förslag kring hur skogen ska förvaltas och bortser från andra värden som skogen producerar, t ex vilt, bär, lav och svamp.

6. En nationell samordnare för skogsprogrammet

Vetenskapsakademien ställer sig tveksam till behovet av en nationell samordnare. Risken för dubbelarbete i förhållande till nuvarande organ är uppenbar, inte minst som samordnaren måste tilldelas kansliresurser om uppgiften ska kunna fullgöras på ett meningsfullt sätt. Det optimala vore att främja ökad samordning mellan de myndigheter som har uppgifter inom området, i första hand Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Samtidigt måste berörda departement arbeta bättre tillsammans för att ge regering och riksdag underlag för en effektiv styrning av verksamheten.

Samtidigt är Vetenskapsakademien medveten om riskerna för en föränderlig politik, beroende av vilka som för tillfället har regeringsmakten, om styrningen fortgår från Näringsdepartementet. Det är därför viktigt att skogsprogrammet utgår från övergripande och långsiktiga mål som vilar på vetenskaplig grund. Se även p. 14.

7. Fokus på att genomföra tillväxthöjande åtgärder i skogen, att bekämpa skogsskador och få till stånd naturvårdande skötsel

Vetenskapsakademien har en i grunden positiv syn till olika tillväxtbefrämjande åtgärder men menar att det finns skäl att följa eventuella miljökonsekvenser.

Uppmärksamheten i debatten har i stor utsträckning handlat om avverkningen och vilka skogar som i det perspektivet ska betraktas som skyddsvärda. Vetenskapsakademien menar att det är angeläget att miljöhänsyn främjas i all skogsskötsel, från anläggning genom trädens hela omloppstid. Detta innefattar en mångfald åtgärder, som t.ex. plantval och skogsskötsel, där dessutom kunskapsutvecklingen kan förväntas bli betydande, inte minst beroende på den osäkerhet som råder i ett föränderligt klimat. Därför måste de berörda myndigheterna ha de resurser som krävs för en sådan rådgivning till bolag, skogsägarföreningar och enskilda skogsägare.

Enligt Skogsstyrelsens *Skogsskador i Sverige 2020* (Rapport 2021/702) är skadeläget bekymmersamt. Viltskador utgör ett allvarligt problem i stora delar av landet med negativa konsekvenser för val av skogsodlingsmaterial; såväl vad avser möjligheten att realisera en ökad ståndortsanpassning som möjligheten att öka andelen ädellöv i södra delarna av landet. Oroväckande är t.ex. de omfattande skadorna av granbarkborre på växande granskog i söder och svampsjukdomar på tallungskog i norr av sådan omfattning att det riskerar hota framtida produktion. Den relativa betydelsen av brukningsmetoder, plantval, klimat och nedfall kan diskuteras, men det viktiga är insikten om de oväntade svårigheter som kan uppstå och dilemmat med prognostisering i en från t.ex. klimatsynpunkt oviss framtid. Möjligheterna att rätt hantera frågor som plantval och ståndortsanpassning kommer att ha avgörande betydelse såväl för framtida skogsproduktion som bevarandefrågor. Behovet av ny kunskap och kunskapsförmedling torde vara uppenbar och för genomslag krävs en förstärkt rådgivning.

Att minimera omfattningen av skogsskador, t.ex. av klövvilt, granbarkborrar, snytbaggas eller patogena svampar, är viktigt eftersom sådan påverkan är negativ för de flesta av skogens värden. Vetenskapsakademien har tidigare i ett yttrande om rapporten *Skogsskötsel med nya möjligheter* (dnr. 2016/1277) också framfört detta. Naturvårdande skötsel är dessutom viktig och kan förväntas att få stor betydelse för att t.ex. främja förekomsten av arter bundna till ädla lövträd i det brukade skogslandskapet, även om det finns ett stort kunskapsbehov inom detta område; hur ska skogsskötseln över hela omloppscykeln bäst generera såväl naturvärden som virkesbiomassa? Ett annat angeläget område är förädlingsarbetet. Hur ska detta bedrivas för att få fram material anpassat till framtida klimat?

Ovannämnda skadeproblematik påtalas förtjänstfullt i utredningen. Men här finns även en viktig anledning till varför vi behöver skyddade områden med de processer och strukturer till vilka skogens organismer ursprungligen är anpassade. Vi har generellt begränsade kunskaper att förutse vilka organismer som kan tänkas utvecklas till framtida skadegörare. Men erfarenheten visar att ändrade selektionstryck kan leda till att även arter som betraktas som harmlösa kan ändra beteende. När en ny skadegörare uppträder bör vi ha möjlighet att försöka förstå dess populationsdynamik i en mindre påverkad omgivning. Behovet av skyddade områden har alltså klar relevans för näringen även på lång sikt.

8. Regelöversyn och regelförenklingar för skogsbruket

Vetenskapsakademien anser att det är viktigt att konsekvenser utreds innan åtgärder vidtas. Vi ser därför ett stort problem om bristanalysen för biologisk mångfald skulle genomföras *efter* regelöversynen och beslut om regelförenklingar. Det skulle annars kunna resultera i att lagändringar visar sig försvåra arbetet med t.ex. nationella miljömål och internationella

åtaganden. Även pågående översyn av Artskyddsförordningen, liksom EU-domstolens nyligen avkunnade dom kring bl.a. skogsbrukets påverkan av arter, kan innebära att det är klokt att avvakta med regelförändringar.

Skogsvårdslagen 1993 innebar en väsentlig förenkling av det statliga regelverket. I den mån enskilda skogsägare i dag uppfattar sig begränsade av regler kring skötsel och avverkning handlar det ofta om de krav som följer av certifieringen, inte av det statliga regelverket. Vetenskapsakademien vill särskilt peka på att eventuella regelförenklingar inte ska genomföras så att de försvårar berörda myndigheters arbete. Det är generellt bättre med rådande anmälningsplikt så att myndigheten får möjlighet att i tid granska ärendet och därigenom undvika risk för ökad arbetsbelastning vad avser efterkontroller.

9. Ta till vara möjligheten till naturturism i skyddad natur

Naturturism i skyddad natur är positivt i de flesta avseenden och kan säkert utvecklas bättre i Sverige. Det är därvid viktigt att beakta, som vi gjort under punkt 3 ovan, behovet av att skydda natur över hela landet, inte bara i de fjällnära skogarna. Inte minst nuvarande pandemi har tydligt visat på människors stora behov av skyddad natur för rekreation, vilket lett till ett starkt ökat besöksstryck. Detta visar klart angelägenheten av ökad reservatsbildning i landets mer tätbefolkade delar.

10. Kunskapskrav i skogsvårdslagen och krav om särskild anmälan om miljöbalkssamråd

I den mån lagstiftningen ålägger skogsägaren att skydda naturvärden i sin skog måste myndigheterna kunna bistå med rådgivning och inventering. Det är knappast möjligt för en enskild skogsägare att urskilja alla de naturvärden som kan finnas, även om det formellt är ägarens ansvar.

Att förlita sig på att skogsägaren inför planerad avverkning tar ansvar för bedömningar av naturvärden, och kunna sätta kvalitéerna av eget skogsinnehav i ett större perspektiv, är att kräva för mycket av en enskild skogsägare. Det är naturligtvis både mer resurseffektivt och rättssäkert att låta professionella, certifierade inventerare utföra inventeringar och bedömningar. Om ansvaret överläts på skogsägaren riskerar dessutom konflikterna i skogsbruket att öka eftersom ideella krafter sannolikt då kommer att intensifiera sina inventeringsinsatser och påtryckningar.

11. Handläggningstiden för avverkningsanmälningar förkortas till tre veckor

Vetenskapsakademiens uppfattning är att Skogsstyrelsens uppdrag när det gäller avverkningsanmälningar är viktigt och att för att man ska kunna komma till välgrundade beslut behövs tillräcklig tid. Att förkorta handläggningstiden skulle därför vara av ondo.

Vetenskapsakademien vill även peka på att ett av motiven till att handläggningstiden i tidigare beslut förlängdes till sex veckor var att öka allmänhetens möjlighet till insyn.

12. En mer ändamålsenlig inventering genom naturmiljöbeskrivningar

Enligt utredningens förslag ska det åvila markägaren att genomföra en naturmiljöbeskrivning. Vetenskapsakademien anser i linje med vad som framförts under punkt 10 att utredningen driver kunskapskravet för långt. Skulle nyckelbiotopsinventeringen ersättas av

naturmiljöbeskrivningar är det viktigt både att dessa alltid utförs av professionella inventerare med standardiserad metodik och att resultaten är allmänt åtkomliga i offentlig databas. Annars riskerar man både att mista viktiga naturvärden och att öka konflikterna om skogen.

13. Det behövs kunskap för att kunna fatta politiska beslut om naturvård

Vetenskapsakademien ställer sig mycket positiv till inrättande av ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald.

14. Ett tydligt politiskt ställningstagande om vad Sverige behöver göra för att uppnå sina internationella åtaganden om biologisk mångfald i skogen

Vetenskapsakademien anser att det viktigaste är att få ett vetenskapligt underlag för samhällets beslut, som i så liten mån som möjligt påverkas av politiska styrkeförhållanden. Genom inrättandet av ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald (punkt 13) finns förutsättning för detta.

15. Ett nationellt handlingsprogram för biologisk mångfald i skogen

Vetenskapsakademien anser att det föreslagna handlingsprogrammet skulle kunna bli en naturlig utgångspunkt för den samordning mellan berörda myndigheter, som förordad ovan i stället för den föreslagna nationella samordnaren (se punkt 6).

16. De stora sammanhängande naturskogarna i fjällen är ett statligt ansvar

Vetenskapsakademien stödjer kraftfullt utredningens förslag om permanent skydd av de stora sammanhängande kontinuitetsskogarna i de fjällnära områdena. Vetenskapsakademien anser att staten har ett särskilt ansvar i detta arbete och genom SveaSkog bör ta tydlig ledning och verka för att förslaget realiseras. Genom ett framsynt agerande av SveaSkog finns dessutom möjlighet att bättre beakta renskötselns intressen utanför det fjällnära området; här går tyvärr utredningens förslag i motsatt riktning då behovet av vinterbetesmarker inte fått den uppmärksamhet som krävs (se även punkt 17).

17. Bevarade naturskogar kan bidra till landsbygdsutveckling samt stärka renskötselns och det rörliga friluftslivets intressen

Vetenskapsakademien instämmer i utredningens bedömning att ett ökat bevarande av naturskogar har förutsättningar att främja landsbygdsutvecklingen. Men detta kan också komma att kräva ett radikalt omtänk av lämpligaste sätt att förvalta skogsmark. Som redan omnämnts (punkt 16) kan genomförande av utredningens förslag få betydande konsekvenser för renskötseln.

Beslut i detta ärende har fattats av ständiga sekreteraren efter förberedande arbete av Lars E. Ericson, Stefan Jansson, Gunnar Wetterberg och Anders Wijkman samtliga ledamöter av Kungl. Vetenskapsakademien, samt Ammie Berglund och Ulf Gärdenfors, ledamöter av Svenska nationalkommittén för biologi.

Göran K. Hansson
Ständig sekreterare